

Motion till riksdagen 2017/18:2820

av **Jan Björklund m.fl. (L)**

En liberal klimat- och miljöpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förorenaren ska betala, om grön skatteväxling och om generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vägen mot ett klimatsmart samhälle kräver långsiktiga, strukturella investeringar som kommer många till del och som bidrar till omställningen mot ett klimatsmartare samhälle, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av klimat- och miljöanpassningar inom områden som transport, energi, industri samt jord- och skogsbruket och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för naturvård, hav och vattendrag och för att bevara den biologiska mångfalden inklusive skyddsvärd skog och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsumenten ska kunna göra medvetna val och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fossiloberoende fordonsflotta inklusive vikten av en utbyggd laddinfrastruktur och att subventioner till fossila bränslen successivt tas bort, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en omvänd miljöbilsbonus och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om miljöbilar och miljözoner och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om höjt förmånsvärde för bilar som inte är miljöbilar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftigt begränsa reseavdraget där det finns en fungerande kollektivtrafik i förhållande till de delar av landet där människor på ett helt annat sätt är beroende av bilen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om investeringar i cykelinfrastruktur samt nödvändigheten att se över vissa skatteregler kopplat till cykelpendling och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska flygets klimatpåverkan med differentierade landningsavgifter utifrån hur mycket biobränsle som används vid flygningar tillsammans med ett reduktionspliktssystem och klimatdeklarationer och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort dieselsubventioner i gruvnäringen och jordbruket och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge likvärdiga villkor för koldioxidfria kraftslag och avskaffandet av elcertifikatssystemet och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka sammankopplingen av elnäten i Norden och Europa, behovet av att öka energisäkerheten inklusive vikten av att stoppa gasledningen Nord Stream 2, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla reglerna för småskalig elproduktion, t.ex. installationen av solpaneler, samt behovet av förändrade regler för energiskatt och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om biogas och fjärrvärme och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vattenkraften och kärnkraften och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning och utveckling för att minska industrins klimatpåverkan och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utnyttjandet av nya naturresurser måste minska och återanvändningen av material öka samt tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att skydda den mest värdefulla naturen, bl.a. genom naturreservat och nationalparker, och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera strandskyddet för att möjliggöra fler strandnära bostäder i områden där inte exploateringsstrycket är särskilt hårt samtidigt som ett starkt generellt strandskydd ska finnas kvar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om biologisk mångfald inklusive Artdatabankens arbete liksom arbetet mot invasiva arter och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skogens roll för biologisk mångfald och klimatförändringar och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de kvarvarande naturskogarna, eller gammelskogarna måste skyddas, t.ex. genom byte med statligt ägd skog, och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att skydda våra hav inklusive hållbart fiske och införandet av en läckageskatt och tillkännager detta för regeringen.

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska spridningen av plast i bl.a. våra hav inklusive plast från konstgräsplaner samt vikten av städning av hav och stränder och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att vidta konkreta åtgärder för att stoppa stranderosionen och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sanering av förorenade områden som kan användas till bostadsbyggande och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett Sverige fritt från gifter kräver en effektiv lagstiftning, ekonomiska styrmedel och förbättrad marktillsyn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en plastpåseavgift och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jord- och skogsbruket i likhet med andra sektorer ska bära sina egna miljö- och klimatkostnader men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård och bevarande av den biologiska mångfalden och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bioteknik (GMO) ur ett klimatperspektiv kan spela en avgörande roll och att livsmedelsproduktionen ska styras av konsumenternas efterfrågan, inte av stöd, subventioner eller snedvridande regler, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska köttkonsumtionens klimatpåverkan, bl.a. genom metangasreducering och marknadsdriven märkning och certifiering av varor, och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en läckageskatt samt ta bort dieselsubventioner i jord- och skogsbruket och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska matavfallet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Klimathotet är en av vår tids stora ödesfrågor. Klimatförändringar, miljöproblem, utarmning av den biologiska mångfalden, brist på rent vatten och spridning av kemikalier hänger ihop och påverkar förutsättningarna för allt liv på jorden. Det är globala problem som inte stannar vid nationsgränser.

Vi ska ta oss an klimat- och miljöutmaningarna med en blandning av krisinsikt, framtidstro och realism. Vetenskap, fakta och teknikutveckling finner lösningarna. Marknadsekonomi och frihandel, inte politiker eller förbudspolitik, driver fram smarta hållbara lösningar. Digitalisering och delningsekonomi banar väg för nya och klimatsmarta konsumtionsmönster. Elbilens frammarsch förändrar hela bilindustrin. Energibranschen ställer om, investeringar i fossil energi lönar sig inte. Fler människor på jorden får tillgång till klimatsmart energi istället för hälsofarlig öppen eld och fossila bränslen. Nya jobb och marknader växer fram.

Liberalerna står för en smart, grön politik som utgår från marknadsekonomi, teknik och utveckling. Vår politik syns framförallt i skattetabellerna där den som smutsar ner får betala mer. I motsats till regeringen menar vi att den bästa miljö- och klimatpolitiken inte handlar om den som har högst budgetanslag och högst subventioner. Liberalerna vill inte slösa skattepengar på privata inköp av bilar och cyklar. Istället för subventioner vill vi driva på klimatomställningen genom smarta klimatinvesteringar och genom att öka trycket på skattesidan. Vi utgår från försiktighetsprincipen och principen om att förorenaren ska betala. Vi vill se mer av grön skatteväxling – på riktigt. Skatten på jobb måste sänkas samtidigt som miljö- och klimatpåverkande skatter och avgifter höjs.

Det behövs generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel som koldioxidskatt på fossila bränslen och ett utvecklat och reformerat utsläppshandelssystem inom EU. Systemet med utsläppsrätter måste stärkas eftersom det i dag inte fungerar tillräckligt effektivt. Vi ser behovet av en lång rad insatser framförallt inom områden där klimat- och miljöanpassningar gör som mest nytta som transport, energi, industri samt jord- och skogsbruket.

Vägen mot ett klimatsmart samhälle kräver också långsiktiga investeringar som det är rimligt att det offentliga är med och finansierar. Det handlar om strukturella investeringar som till exempel är kopplat till infrastruktur och där det offentliga är avgörande för att investeringarna ska bli av. Fokus ska vara på att få ner utsläppen, och stöd ska inriktas mot insatser där investerade medel har störst klimateffekt. Det handlar om åtgärder som kommer många till del och som bidrar till omställningen mot ett klimatsmartare samhälle. Det kan handla om biogasanläggningar och metangasreducering inom jordbruket eller cykelinfrastruktur för att underlätta cykelpendling. I utvecklingen av hållbara städer kan eldrivna stadsbussar vara en del av lösningen. Och för att främja elektrifieringen av transportsektorn behövs en utbyggd laddinfrastruktur runt om i vårt land.

När det gäller skydd och bevarande och av natur, hav och biologisk mångfald behövs gemensamma insatser då marknadsekonomi inte är lösningen. Här behövs insatser som finansieras av det offentliga.

Sverige ligger långt framme när det gäller miljö- och klimatarbete, något vi kan dra nytta av och göra till en konkurrensfördel. Genom Miljömålsberedningen finns en bred politisk enighet om ett antal viktiga klimatpolitiska mål. Inom EU och i det globala miljö- och klimatarbetet inklusive arbetet för att förverkliga Parisavtalet ska Sverige vara en pådrivande kraft och visa ledarskap. Vi ska visa att det går att förena välstånd och tillväxt med ansvar för miljö och klimat.

Allt fler människor vill genom medvetna val minska sin egen klimatpåverkan, och att vara miljö och klimatmedveten är för många en del av en livsstil. Vi välkomnar den positiva utveckling som bör underlättas än mer. Konsumenten ska kunna göra aktiva och informerade val, genom exempelvis olika former av märkning av varor. Marknadsdriven märkning och certifiering av varor är därför positivt.

Omställning av transportsektorn

Utsläppen från transporter måste sänkas radikalt. Målet är en fossiloberoende fordonsflotta till 2030. En ökad elektrifiering av transportsektorn är centralt, och här krävs mer forskning och utveckling. Det behövs gemensamma investeringar till exempel i form av utbyggnad av en laddinfrastruktur. Annars fokuserar vi på att

förorenaren ska betala, och subventioner till fossila bränslen måste därför successivt tas bort.

Biodrivmedel bör användas där det görs mest nytta, till exempel inom flyg och tyngre transporter. Vi är positiva till ett reduktionspliktssystem med krav på drivmedelsleverantörer att leverera en viss andel biodrivmedel och viss klimatprestanda per år men vi anser att det bör ha en tydlig styrning mot just tung trafik.

Vi vill uppmuntra till att fler väljer miljöbil vid köp av ny bil. Det behövs tydlig och bra konsumentinformation om till exempel bilens utsläpp. Utifrån principen att förorenare betalar vill Liberalerna införa en omvänd miljöbilsbonus, vilket betyder att bilar som inte är miljöbilar får en förhöjd fordonsskatt under de första fem åren. Som liberaler kan vi inte stå bakom förslaget till så kallad bonus–malus. Varför ska man få pengar från staten för köp av ny bil? Pengar som hamnar i bilbranschens fickor och som inte driver på för lägre priser. Det behövs mer elbilar, men det är betydligt mer liberalt och klimateffektivt att göra det dyrare att köra en miljömässigt sämre bil än att slösa skattepengar på den som har råd att köpa en Tesla.

Samtidigt ska miljöbilar gynnas i förhållande till fossila bilar och det behövs tydligare och skärpta krav på vilka bilar som ska anses vara miljöbilar. Bilar som drivs med fossilt bränsle ska inte klassas som miljöbilar. Miljözoner bör införas i fler städer där endast miljöbilar får köra. Bilpooler och smart korttidshyra av miljöbilar främjas till exempel genom enklare parkeringsregler, och eldrivna lätta lastbilar, taxi och personbilar kan främjas genom slopande av trängselskatt. En dubbdäcksavgift bör införas för att minska det utsläpp av partiklar som användningen av dubbdäck medför, vilket skulle förbättra luftkvaliteten i storstäderna.

En viktig del i vårt bilpaket är att höja förmånsvärdet för bilar som inte är miljöbilar. Höjt förmånsvärde innebär att individens beskattningsbara inkomst ökar. Vidare måste bilåkandet minska framförallt där kollektivtrafiken är väl utbyggd. Därför vill vi kraftigt begränsa reseavdraget där det finns en fungerande kollektivtrafik i förhållande till de delar av landet där människor på ett helt annat sätt är beroende av bilen.

Det behövs investeringar i cykelinfrastruktur för att underlätta cykelpendling. Därtill vill vi se över vissa skatteregler kopplat till cykelpendling. Om en arbetsgivare köper en cykel till en anställd för cykelpendling ska cykeln förmånsbeskattas. Om samma anställd istället cyklar på gymmet kan avdrag göras. Här vore det rimligt att se över reglerna så att incitamenten för cykelpendling ökar. Att fler cyklar istället för att ta bilen till jobbet är bra för klimatet och för folkhälsan.

Om fler väljer tåg istället för flyg eller bil kan utsläppen minska. Järnvägen ska prioriteras i fråga om underhåll men det behövs också nyinvesteringar i kompletterande stråk och nya spår för att lösa upp flaskhalsar och öka effektiviteten. Det finns många exempel på sträckor där mindre åtgärder kan ge ökade transportmöjligheter och betydlig klimatnytta.

Ur klimatsynpunkt är det bra att transportera stora godsflöden på vatten i förhållande till t.ex. väg. Godstrafik till sjöss ska därför välkomnas.

Svenskarna reser allt mer – det är positivt i en globaliserad värld. Liberalerna vill inte förhindra resandet i sig utan fokusera på att minska utsläppen. Flyget liksom andra transportslag ska stå för sina klimatkostnader genom ekonomiska styrmedel som riktas mot utsläppen. Samtidigt måste högre kostnader för flygtrafiken också beakta den roll som flyget har att hålla Sverige, ett land med långa avstånd, samman. Det är utsläppen – inte flygtrafiken i sig – som är problemet.

Sverige ska driva på för en europeisk flygskatt och att flyget internationellt ska betala för sina klimatkostnader. På nationell nivå vill vi pröva ett system med differentierade landningsavgifter utifrån hur mycket bibränsle som används vid flygningar tillsammans med ett reduktionspliktssystem och klimatdeklarationer. En framtida europeisk flygskatt bör vara utformad på ett sätt så att den inte träffar all flygtrafik lika utan att den istället främjar flyg med lägre klimat- och miljöpåverkan till exempel genom att vara differentierad med avseende på bränsle, flygplansvikt och bullernivåer.

Klimatavtalet från Paris underströk vikten av att avskaffa olika former av subventioner och stöd till fossila bränslen. Därför vill Liberalerna slopa nedsättningen av energi- och koldioxidskatt för diesel inom gruvindustriell verksamhet. Av samma anledning vill vi avskaffa nedsättningen av energiskatten på diesel för arbetsmaskiner i jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet istället för att som regeringen gör utöka subventionerna.

Ett klimatsmart energisystem

Genom en mix av kärnkraft, vattenkraft och annan förnybar el är Sveriges elproduktion i princip helt utsläppsfri. En ökad elektrifiering av samhället till exempel inom transportsektorn gör att behovet av fossilfri el ökar. Vi vill ha väl fungerande el- och energimarknader som driver på teknisk utveckling och kostnadseffektiva lösningar. Vi vill ge likvärdiga villkor för koldioxidfria kraftslag. Det är därför som Liberalerna vill avskaffa elcertifikatssystemet. Det finns betydligt större klimatvinster att göra genom att värna vårt klimatsmarta energisystem och satsa på åtgärder inom de sektorer som har höga klimatutsläpp, som transportsektorn, processindustrin och jordbruket. Samhällsekonomiskt är det betydligt billigare att bestraffa det som ska bort snarare än att subventionera det som ska in.

Vi konstaterar dessvärre att ökade subventioner till förnybar el i Sverige och andra EU-länder leder till att priset på utsläppsätter sjunker och att lönsamheten för kolkraft därmed ökar. Subventioner kan alltså få konsekvensen att omställningen bort från fossil elproduktion försvåras och försenas. Det behövs en mer likvärdig beskattning inom energisektorn och en liberalisering av energipolitiken som sätter klimathänsyn, långsiktiga spelregler och konkurrensneutrala villkor i första rummet.

Det finns stora fördelar med att öka sammankopplingen av elnäten i Norden och Europa. Sammantaget leder det till lägre kostnader och bättre miljöprestanda. Genom export av fossilfri el till våra EU-grannar kan vi medverka till klimatomställningen. För att de ekonomiska och miljömässiga nyttorna ska realiseras måste utbyggnaden av elproduktion och överföringskapacitet gå hand i hand. För att Sverige ska kunna exportera el måste det också finnas någon som kan och vill importera. Här behövs strategier och samverkan med berörda länder.

Genom vår fossilfria elexport bidrar vi samtidigt till våra grannars energisäkerhet och minskar deras beroende av osäkra energileverantörer. I tider av ökad konflikt i vårt närområde där bland annat gasleveranser används som politiskt påtryckningsmedel behövs en trygg energiförsörjning på europeisk nivå. Europas beroende av rysk gas måste minska, och Sverige måste agera inom EU för att stoppa gasledningen Nord Stream 2.

Liberalerna välkomnar all form av fossilfri elproduktion, men utbyggnaden ska drivas på av marknaden och byggas när den behövs och där den behövs. Förnybar

energi ska vara ett medel för att uppnå billig och miljövänlig elproduktion och inte vara ett mål i sig själv.

Liberalerna välkomnar utveckling och ny teknik, och det pågår en snabb teknisk utveckling på energiområdet liksom utvecklingen av nya tjänster och affärsmodeller. Det finns en stor efterfrågan och potential att fortsätta bygga ut energi från sol, vind, vatten och vågkraft. Vi ser gärna olika regelförenklingar för att underlätta utvecklingen.

Det är positivt att allt fler privatpersoner och offentliga aktörer och företag väljer solenergi. Vi vill förenkla reglerna för småskalig elproduktion, t.ex. installationen av solpaneler. Solpaneler på privata villatak ska i princip kunna sättas upp utan bygglov. Allt fler fastighetsägare, inklusive offentliga verksamheter, väljer småskalig elproduktion i form av solpaneler på tak. En del fastighetsägare har flera fastigheter, och vi anser att energiskatten i dessa fall ska beräknas utifrån anläggning och inte utifrån juridisk person förutsatt att elen som produceras också konsumeras på samma punkt. Det innebär att el som inte skickas ut på elnätet ska vara skattefri.

Biogas framställs i många kommunala reningsverk, inom jordbruket och i andra rötningsanläggningar. Allt fler kommuner återvinner matavfall som kan användas för framställning av biogas. Uppgraderad gas ger bäst nytta som insatsvara till förnyelsebara produkter inom kemiindustrin. För små biogasanläggningar utan koppling till gasnätet är värme- och el-produktion ett bra alternativ då biogas som fordonsbränsle har visat sig inte klara konkurrensen med andra bränslen utan omfattande subventioner.

Energiåtervinning av avfall är en viktig energikälla i många fjärrvärmenät, men innehållet i soporna är ibland till stor del fossil plast. Målet bör vara att fjärrvärmen inte ska baseras på fossila källor med undantag från spillvärme från vissa kemiska processer. Det är viktigt att avfallens återanvändning och materialåtervinning av fraktioner förbättras.

Vattenkraften spelar en mycket viktig roll för svensk energiförsörjning, nu och i framtiden. Vattenkraften ska utvecklas genom effektiviseringar som inte skadar miljön ytterligare samtidigt som outbyggda vattendrag inte exploateras. De fyra nationalälvarna ska fredas från utbyggnad, liksom övriga i lag skyddade vattendrag samt bäckar, åar och andra mindre vattendrag.

Det är bra att fastighetsskatten på vattenkraft sänks eftersom det behövs effektiviseringar och nya investeringar. Vattenkraftverken ska leva upp till dagens miljöregler, bland annat EU:s direktiv på området, och kraftverken ska så långt möjligt ta ett större miljöansvar. Åtgärder för att miljöanpassa vattenkraften bör ske långsiktigt, och insatser bör prioriteras där störst potential finns för att med relativt begränsade åtgärder uppnå stor miljönytta. Regelverket för nya tillståndsprövningar för vattenverksamheter ska vara flexibelt så att befintliga småskaliga vattenkraftsutövare ska kunna lägga sina resurser på effektiva miljöförbättrande åtgärder i stället för administrativa kostnader för tillståndsprövningen.

Kärnkraften står för en central del av Sveriges elproduktion. Den är leveranssäker och klimatsmart. Även FN:s klimatpanel lyfter fram kärnkraften för att minska världens utsläpp. När vi lyfter fram kärnkraften är det inte för kärnkraftens skull utan för klimatets och Sveriges elförsörjnings skull. Vi ser med oro på Tyskland, som trots enorma och kostsamma satsningar på förnybar energi är alltför beroende av kol.

Det är positivt att effektskatten successivt ska avskaffas, vilket Liberalerna drivit. Vi ser dock med oro på att stora subventioner läggs på ny elproduktion. Subventionerna är dyra, snedvrider konkurrensen och slår mot vattenkraftens och kärnkraftens lönsamhet.

Vi efterlyser en konsekvensanalys av vad stängningar av reaktorer betyder för leveranssäkerheten, ökad energiimport liksom klimatet.

Liberalerna vill främja forskning och utveckling på energiområdet. Till exempel leder en ökad andel förnybar energi till ökat behov av lagring och flexibilitet i energisystemet. Det behövs satsningar på forskning och innovation kring energilagring och batterier. Fjärde generationens kärnkraftsreaktorer har potential att sänka utsläppen av koldioxid samtidigt som avfallet kan bearbetas och användas som bränsle. För klimatets skull bör förslaget från våra ledande tekniska universitet att bygga en svensk forskningsreaktor genomföras.

Industrins klimatpåverkan

Sveriges välfärd och tillväxt är beroende av en konkurrenskraftig industri. Samtidigt står delar av industrin för en stor del av våra koldioxidutsläpp, och alla insatser för att minska utsläppen är viktiga. Vi utgår från principen om att förorenaren ska betala. Det behövs också forskning och utveckling för att tillsammans med industrin få fram klimatsmarta lösningar. Till exempel pågår intressanta projekt för att på sikt kunna tillverka järn från järnmalm i Sverige utan utsläpp av koldioxid till atmosfären, något som bland annat kräver tillgång till mycket el. Liberalerna anser att denna typ av forskning och projekt på olika sätt bör främjas.

Mer att vinna på att återvinna

Utnyttjandet av nya naturresurser måste minska och återanvändningen av material öka. Ekonomiska incitament i form av grön skatteväxling bidrar till en nödvändig omställning. Till exempel spelar en kemikalieskatt en viktig roll för att styra bort från användandet av farliga kemikalier i olika produkter. Ett ämne som påverkar ekosystemen på ett mycket negativt sätt är fossilt framställt plast, men plast har dessvärre en väsentligt lägre återvinningsgrad än t.ex. glas, metall och papper. Här måste högre krav ställas på producentledet. Vanliga plastpåsar av fossilt material bör fasas ut, och vi är beredda att införa en plastpåseavgift.

Återvinningen av material och avfall måste ständigt förbättras. Producenter ska ha ett stort ansvar för att produkter enkelt kan återanvändas eller att de ingående materialerna kan återvinnas. Produktens design spelar en viktig roll för att underlätta att produkten återanvänds eller återvinns. Livslängd och hållbarhet är centralt.

Återanvändningen av textilier måste öka, och garantitiden för kläder bör förlängas. Vidare behövs mer forskning kring hur fibrer från utslitna textilier ska kunna återanvändas i större omfattning.

Biologisk mångfald

Allt fler arter hotas av utrotning, och hotade växter och djur ska skyddas genom stark lagstiftning, information och biotopskydd. Vi vill främja Artdatabankens viktiga arbete som även måste involvera allmänheten. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser.

Den mest värdefulla naturen måste skyddas och här spelar naturreservat och nationalparker en viktig roll. Allemansrätten ska värnas för olika typer av friluftsliv och

är en viktig grund för naturturism. Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd. Vi vill reformera strandskyddet för att möjliggöra fler strandnära bostäder i områden där inte exploateringstrycket är särskilt hårt, men Liberalerna är samtidigt en tydlig garant för ett starkt generellt strandskydd som gagnat Sverige väl, både för allmän tillgänglighet längs våra stränder och för skydd av biologisk mångfald.

Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren: björn, järv, lo, varg och kungsörn. Den regionaliserade rovdjursförvaltningen ska fortsätta, och dialog med lokalbefolkningen i berörda områden är en viktig del.

För att bevara den biologiska mångfalden behövs också satsningar på att bekämpa så kallade invasiva främmande arter. Det handlar till exempel om lupiner, jättebjörnlöka, mårddhund, amerikansk hummer och signalkräfta.

Skogen

Skogen spelar en viktig roll för svensk ekonomi men är också avgörande för den biologiska mångfalden. Skogen renar luften som vi andas och upprätthåller balansen i atmosfären. Skogen är därför helt central när det gäller att ta upp koldioxid och motverkar på så sätt klimatförändringar. Det handlar både om växande skog men också om bevarande av naturskog.

Den svenska skogspolitiken vilar på två jämställda mål: produktionsmålet och miljömålet. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. Det behövs mer forskning kring frågor om alternativa bruknings- och avverkningsmetoder.

De kvarvarande naturskogarna, eller gammelskogarna, måste skyddas. Idag är cirka fem procent av den produktiva skogsmarken i landet skyddad. Därutöver tillkommer ungefär fem procent frivilligt skyddad areal. Denna areal måste öka. Vi är kritiska till att arbetet med att byta statligt ägd skog som inbyte för privatägd skyddsvärd skog inte fortsätter med regeringen. Liberalerna vill istället utveckla denna framgångsrika metod. Särskilt fokus bör de kommande åren ligga på att skydda de värdefulla naturskogarna.

Hav och vatten

Haven är jordens lungor och skafferier. För att bekämpa fattigdom och för att rädda klimatet måste haven må bra. Dessvärre håller haven på att förvandlas till soptippar, och viktiga fiskebestånd riskeras på grund av alltför aggressivt fiske. Miljösituationen i våra hav och vattendrag är kritisk på grund av utsläpp, övergödning och exploatering. Havet är en stor resurs som måste nyttjas långsiktigt hållbart genom en ansvarsfull förvaltning. Fisket måste hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Havet kan då bli en betydande förnybar resurs som skapar tillväxt och jobb.

Dricksvattenförsörjningen måste säkras och fler yt- och grundvattentäkter ges skydd. Det krävs insatser för att minska utsläpp och miljöpåverkan i våra hav och vattendrag. Vi vill främja miljöövervakningen av våra hav och vattendrag.

Konsumenten kan bidra till ett mer hållbart fiske och vattenbruk genom att göra medvetna val vid köp av fisk och skaldjur. Vi välkomnar tydlig och enkel märkning, som visar att fisket sker på ett hållbart sätt vad gäller fiskebestånd och klimatpåverkan.

Haven håller på att förvandlas till stora soptippar. Det marina skräpet vållar stor skada på fåglar, fiskar och däggdjur. Även konstgräsplaner är idag en väsentlig källa till mikroplaster bland annat i havet. Plast bryts ned till mikroplast som tar sig in i näringskedjan, vilket är skadligt för människor, djur och natur. Liberalerna vill att konkreta åtgärder vidtas på kommunal nivå för att begränsa spridningen av plast från bland annat konstgräsplaner. Vidare anser vi att den svenska havskusten återkommande bör städas från skräp såsom plast, vilket bör leda till renare stränder men också gröna enkla jobb.

Stranderosion leder till att stränder försvinner ut i havet. Situationen längs de sydsvenska kusterna är på sina ställen kritisk. Och allt tyder på att situationen kommer att förvärras bland annat på grund av hårdare väderlek som följer med klimatförändringarna. Viktiga naturvärden liksom turistintressen och rekreationsområden riskerar att gå förlorade. För människor som bor i riskområden kan det innebära en personlig tragedi då hus och egendom försvinner ut i havet. Staten måste ta ett ökat ansvar för att bekämpa stranderosionen. Det behövs en aktiv kustpolitik som bygger på forskning och kunskap och på samverkan mellan de berörda kommunerna liksom med statliga aktörer.

Användningen av handelsgödsel måste minska då det bidrar till övergödning av våra vatten. Vi vill därför införa en ny läckageskatt för jordbruket.

Miljöföroreningar, kemikalier och avfall

Miljöföroreningar i marker är en miljörisk som dessutom förhindrar en effektiv markanvändning. Förorenade områden måste saneras och återställas, framförallt områden som kan användas till bostadsbyggande samt områden som är särskilt angelägna från risksynpunkt.

Ett Sverige fritt från gifter kräver en effektiv lagstiftning, ekonomiska styrmedel och förbättrad marknadstillsyn. Kemikalielagstiftningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas, och särskild hänsyn tas till barns och ungas känslighet. Vi är positiva till skatt på kemikalier. Farliga kemikalier i konsumentprodukter, till exempel leksaker och kläder, ska bort från marknaden. Det behövs ett långsiktigt arbete för att öka marknadstillsynen när det gäller giftiga konsumentprodukter med särskilt fokus på produkter riktade mot barn.

Avfallens miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen.

Plast som sprids i naturen måste bekämpas. För att styra konsumtionen mot mer återvinning och förnyelsebara råvaror vill vi införa en plastpåseavgift. Genom att göra det dyrare att köpa bärkassar av fossilplast hoppas vi minska användningen av plastbärkassar vid vardagsinköp, vilket skulle vara till nytta för miljön. Vi välkomnar att många företag inom handeln redan tagit initiativ som visar på att användningen av plastpåsar minskar.

Jordbrukets miljöpåverkan

Jord- och skogsbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader men ska också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård och

bevarande av den biologiska mångfalden. Det behövs ett tydligare fokus på hållbart brukande, landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Avkastningen kan öka på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Utifrån ett klimatperspektiv kan bioteknik (GMO) spela en avgörande roll, om den används på rätt sätt, för att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

Höga miljö- och djurkrav är ett viktigt signum för svensk livsmedelsproduktion. Svensk mat är klimatsmart och produceras med god djuromsorg och miljöhänsyn, och detta är en konkurrensfördel som måste värnas.

Livsmedelsproduktionen, oavsett om den är konventionell eller ekologisk, ska styras av konsumenternas efterfrågan, inte av stöd, subventioner eller snedvridande regler.

Svenskt jordbruks utsläpp kommer till stor del från metan från idisslande djur, användningen av fossila bränslen och indirekt från tillverkningen av mineralgödsel och foder. Samtidigt måste vi se också se betande djurs betydelse för det öppna landskapet och den biologiska mångfalden. För att minska köttkonsumtionens klimatpåverkan behöver köttproduktionen bli bättre, men köttkonsumtionen behöver också minska. Marknadsdriven märkning och certifiering av varor är positivt. Metan ökar den globala uppvärmningen, och ett sätt för att minska metangasutsläppen är att omvandla metangas från bland annat gödsel till el och värme.

Många av de miljöproblem som jordbruksproduktionen leder till, som övergödning och minskad biologisk mångfald, beror på tillförseln av näringsämnen via gödslingen. Även förekomsten av kadmium i handelsgödsel är ett oroande miljöproblem. För att effektivisera och minska användningen av sådan gödsel vill vi att en läckageskatt införs.

I enlighet med klimatavtalet från Paris måste subventioner till fossila bränslen bort. Det innebär att dagens skattereduktioner när det gäller användningen av fossilt bränsle inom jord- och skogsbruket också måste avskaffas.

Matsvinnet måste minska. Vi måste slänga mindre mat, och det avfall som trots allt blir måste tas tillvara på bästa sätt. Ur ett klimatperspektiv är det dock betydligt mer effektivt att förebygga matavfall än att använda det för till exempel biogasproduktion. Hushållen måste uppmärksammas på vikten av minskat matavfall. Allt fler kommuner agerar aktivt för att återvinna matavfall, inom hushållen och inom kommunens olika storkök, och detta bör öka. Avfallet kan sedan användas för framställning av biogas som kan användas till produktion av el och värme.

Jan Björklund (L)

Christer Nylander (L)

Maria Weimer (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Roger Haddad (L)

Lars Tysklind (L)

Said Abdu (L)

Maria Arnholm (L)

Bengt Eliasson (L)

Robert Hannah (L)

Nina Lundström (L)

Fredrik Malm (L)

Birgitta Ohlsson (L)

Mats Persson (L)

Mathias Sundin (L)

Barbro Westerholm (L)

Allan Widman (L)

Christina Örnebjär (L)